

Jan Reitsema is geboren op 13 oktober 1894 in Adorp. Hij was een zoon van bakker Hendrik Reitsema en Dieuwertje Kraaima. Jan Reitsema werd onderwijzer en trouwde in 1919 met Jantiene (Tine) Oortmans, dochter van het hoofd der school te Finsterwolde. Met haar vertrok hij naar het westen van Nederland.

De Berg-stichting is in 1909 opgericht als opvanghuis voor joodse kinderen uit noodlijdende gezinnen en voogdij kinderen. In een bosrijk gebied aan de zuidkant van het dorp Laren aan de Doodweg 4, grenzend aan de Hilversumse hei, stond van 1911 tot 1971 het gebouwencomplex van de Berg-Stichting, een Joods Kindertehuis. Met een voetbalveld, boomgaard, groentetuin, pluimveehouderij en bijenkasten was de stichting een van de beste kindertehuizen van Nederland. Het Joodse kindertehuis had een uitstekende naam en stond vooral bekend om de huiselijke, gemoedelijke en warme atmosfeer die het gemis van een gezinssituatie gedeeltelijk moest compenseren. De jonge bewoners van het Instituut bezochten de Openbare Lagere School van Laren en mochten daarna doorstromen naar de ambachtsschool, de huishoudschool of naar een Mulo in de onmiddellijke omgeving.

Toen het bestuur van de Bergstichting in Laren geen joods koppel kon vinden als directeur van het kindertehuis, werd Jan samen met zijn vrouw als niet jood aangesteld. Jan Reitsema had ervaring met kindertehuizen, want van 1922 tot 1929 had hij gewerkt in het Rijksopvoedingsgestichten (R.O.G.) van Amersfoort. In het bevolkingsregister van die plaats lezen we dat hij destijds woonde op het terrein van dit Rijksopvoedingsgesticht, samen met zijn vrouw Tine.

Onder leiding van Jan en Tine groeide het Instituut in Laren uit tot één van de beste kindertehuizen van Nederland. Naast de huiselijke sfeer, was er ruimte voor individuele begeleiding, sport, kunstzinnige vorming en uitstapjes. Bij het 25-jarig jubileum in 1936 beschreef de plaatselijke krant de Berg-Stichting als "een oase in de harde en desillusionerende maatschappij".

In 1929 werd begonnen met een Scoutinggroep bij de Bergstichting in Laren. Directeur Reitsema was voorzitter van het groepscomité. De meisjes waren bij het Nederlands Padvindsters Gilde (NPG) als groep I van de afdeling Laren geregistreerd. De jongens waren ingeschreven bij de NPV als groep 6 van de afdeling Bussum. In eerste instantie werd gestart met welpen, padvindsters en padvindsters en in mei 1936 kwamen er kabouters bij. In

september 1933 werd ook een pioniersgroep opgericht. De groepen deden actief mee met activiteiten binnen het district en gingen jaarlijks op kamp. Vlak voor de oorlog waren er veertien welpen, tweeëntwintig verkenners, tien kabouters en achttien padvindsters.

Door de stichting werd De Judeër uitgegeven, het periodiek orgaan van de bewoners van de Bergstichting. Hierin verschenen regelmatig verslagen van Scoutingkampen en werden installaties en insignes vermeld.

Tot slot wil ik nog even vermelden dat de Directeur van de inrichting, de Weled. Heer Reitsema, de voorzitter van het Groepscomité is. Hij is de vriend van onze Hoofdverkenner, Staatsraad Rambonnet, die enkele jaren geleden de „Bergstichting” met een bezoek vereerde.

De oorlog maakte een eind aan de prettige tijden in de instelling. Directeur Reitsema liet de Berg-Stichting typeren als een 'mischlingenheim', waar kinderen woonden die niet volbloed joods waren. De Berg-stichting werd enige tijd met rust gelaten. De gedwongen ontruiming van het tehuis in Laren werd in de zomer van 1942 aangekondigd. Op 5 december 1942 moest het gebouw leeg zijn, zodat er kinderen van soldatenvrouwen ondergebracht konden worden. Om te voorkomen dat de kinderen en stafleden gedeporteerd werden, huurde directeur Jan Reitsema in het geheim 3 panden van het Leger des Heils op het Rapenburg in Amsterdam en regelde hij valse verhuisvergunningen. Hij regelde verklaringen waaruit bleek dat de kinderen volgens de Neuerenberger nazi-regels niet als joods zouden worden beschouwd. De Eerste razzia van de Berg-Stichting vond plaats in februari 1943. Nadat 53 bewoners in Laren werden uitgeschreven en er in korte tijd veel bewoners werden ingeschreven op het adres op het Rapenburg, deden de Duitsers een inval. Directeur Jan Reitsema probeerde de razzia te stoppen door aan te geven dat de kinderen Mischling (niet volledig Joods) waren. Uiteindelijk werden er 14 kinderen afgevoerd en gedeporteerd. De Tweede razzia van de Berg-Stichting vond plaats op 26 mei 1943. 80 kinderen en medewerkers stonden klaar om afgevoerd te worden. Directeur Jan Reitsema weigerde mee te werken en kon SS'er Ferdinand aus der Fünten overtuigen het tehuis te sparen. Reitsema vertelde hem wederom dat de kinderen in het tehuis niet volledig Joods waren en dat er een procedure liep om dit officieel te maken met een Calmeyerstempel.

De definitieve ontruiming van de Berg-Stichting op het Rapenburg vond plaats op 2 augustus 1943. Reitsema werd gearresteerd tijdens een inval van de Sicherheitsdienst. De ongeveer 20 overgebleven bewoners van de Berg-Stichting werden overgebracht naar het gebouw van de Joodsche Invalide. Vanaf daar werden de meesten gedeporteerd. Directeur Jan Reitsema en zijn vrouw Tine doken onder in het Gooi.

Na de bevrijding blijkt dat er 48 kinderen en vier stafleden van de Berg-Stichting werden vermoord door de nazi's. Hun namen staan op het monument dat in Laren werd onthuld. Maar dankzij Jan Reitsema hebben ongeveer zeventig kinderen, jongeren en stafleden de oorlogstijd overleefd. Hij zorgde onder andere voor onderduikplaatsen in de Haarlemmermeer.

De Berg-Stichting in Laren heropent met opnieuw Jan en Tine Reitsema als directeursechtpaar. Er worden nu vooral Joodse weeskinderen opgevangen, wiens ouders in de Holocaust zijn omgekomen. Reitsema blijft directeur tot aan zijn pensioen in 1960. Hij ontvangt in 1964 de Yad Vashem-onderscheiding Rechtvaardige onder de Volkeren voor zijn hulp aan Joodse kinderen en overlijdt op 18 oktober 1968 in Laren. Hij wordt gecremeerd.

Het *Monument voor de Joodse Kinderen* is in 2017 opgericht. Het bestaat uit een sculptuur en een plaquette met de namen van de 48 kinderen en de vier stafleden van de Berg-Stichting die in de Holocaust zijn vermoord. De Berg-Stichting was van 1911 tot 1963 in Laren NH gevestigd op de plaats waar nu de middelbare school Laar & Berg staat, naast het Sint Janskerkhof. Sinds 2017 heet het plantsoen waar het monument staat het Reitsemaplantsoen, genoemd naar Jan Reitsema.

Meer informatie

[Ha'ammud = De vuurzuil = Ha'amoed; officieel orgaan van gecombineerde Haagsche Joodsche wijk-, cultuur-, sport- en jeugdverenigingen, jrg 6, 1936, no 12, 20-11-1936 » 20 nov 1936 - Pag. 9 | Delpher](#)

[Berg-Stichting \(laarenberg.nl\)](#)

[monumentbergstichting.nl](#)

[Larense Berg-Stichting voor Joodse kinderen - ONH](#)

[De Berg-Stichting - Monument voor de Joodse Kinderen \(monumentbergstichting.nl\)](#)

[Herinnerings bomen Laren](#)

[Reitsema Jan & Jantiene \(Oortman\) \(yadvashem.org\)](#)

[Monument voor de Berg-stichting. 48 pupillen te veel. - NIK -](#)

[Nederlands Israëlitisch Kerkgenootschap](#)

[Bronnen over 'Berg-stichting' - Netwerk Oorlogsbronnen](#)

[Verhuizing Berg-Stichting naar Amsterdam - Netwerk](#)

[Oorlogsbronnen](#)

[Eerste razzia Berg-Stichting - Netwerk Oorlogsbronnen](#)

[Tweede razzia Berg-Stichting - Netwerk Oorlogsbronnen](#)

[Ontruiming Berg-Stichting - Netwerk Oorlogsbronnen](#)

[Jan Reitsema - Adorp, Laren > Groningen4045](#)

[Database - Stichting Neerlandsch Verzetsmonument](#)

[Nieuwsblad van het Noorden » 23 okt 1968 - Art. 183 | Delpher](#)

[Jan Reitsema \(Adorp, 13 oktober 1894 - Laren, datum](#)

[onbekend\) - Netwerk Oorlogsbronnen](#)

[Jan Reitsema - PoolParty Linked Data Server](#)

Dit verhaal is onderdeel van *Scouts in de oorlog*, een verzameling verhalen als eerbetoon aan al die (oud) scouts die zich ingezet hebben voor onze vrijheid en hulp aan de medemens of die slachtoffer werden van oorlogsgeweld, in Nederland en het verre oosten. Met de verhalen willen we inspiratie bieden aan de scouts van nu, in hun wekelijkse activiteiten en als voorbereiding op hun bijdrage aan lokale herdenkingen. Kijk op <http://vrijheid.scouting.nl> voor meer informatie en alle andere verhalen.